

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS RETSBOG

Den 8. februar 2018 kl. 09:30 holdt Østre Landsret offentligt retsmøde i retsbygningen, Bredgade 59, København.

Som dommere fungerede landsdommerne Ole Dybdahl, Tine Vuust og Morten Christensen, førstnævnte som rettens formand.

Der foretoges fortsat hovedforhandling.

24. afd. nr. B-3448-14:

1) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond
som mandatar for

2)

3)

4)

5)

6)

7)

8)

9)

10)

11)

12)

13)

14)

15)

16) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for

17)

18)

19)

20)

21)

22)

23)

(advokat Christian F. Jensen, besk., for sagsøgerne 2 til 15 og 17 til 23,
og advokat Christian Harlang for så vidt angår sagsøgerne 1 og 16 samt
den del af sagen, hvori der ikke er dækning under den meddelte fri proces)
mod

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

For sagsøgerne mødte advokat Christian Harlang og advokat Christian F. Jensen.

For sagsøgte mødte advokat Peter Biering. Med advokaten mødte tillige advokatfuldmægtigene Emil Wetendorff Nørgaard og Malthe Gade Jeppesen.

Som arabisk tolk mødte Dler Colnadar.

Retsformanden konstaterede, at der i retssalen via videoforbindelse var tilfredsstillende billed- og lydforbindelse til Den Danske Ambassade i Australien beliggende i Canberra. Til stede på ambassaden til at bistå med gennemførelsen af forklaring via videoforbindelse var souschef Ole Neustrup og konsulatmedarbejder Conny Ehlers.

Advokat Christian F. Jensen oplyste, at sagsøgernes advokater forgæves har forsøgt at finde en advokat i Canberra, som kan fungere som bisidder for sagsøger 3. Dette har på grund af den korte frist ikke været muligt. Sagsøgernes advokater protesterede på den baggrund mod, at retsmødet gennemføres uden bisidder, og anmodede om, at protesten tilføres retsbogen.

Retsformanden oplyste, at protesten vil blive tilført retsbogen med bemærkning om, at sagsøgernes advokater har valgt tidspunktet for afhøring af sagsøgeren.

fremstod via videoforbindelse fra ambassaden i Canberra.

Han bekræftede, at han har billed- og lydforbindelse til Danmark, og at han og tolken, Dler Colnadar, forstår hinanden, og afgav lovlig forberedt og formanet forklaring.

(sagsøger 3) forklarede blandt andet, at han er 41 år gammel.

Han er gift og har en søn på 5 år, som dog ikke bor i Australien. Han har ikke mulighed for at se sin søn på anden måde end via telefonen. Han er flygtet fra Irak og opholder sig i Australien, fordi han er bange for at blive dræbt, hvis han vender tilbage. Hovedårsagen hertil er de begivenheder, der fandt sted fra den 25. november 2004. Han er uddannet ingeniør, men kan ikke få arbejde som sådan i Australien, så han arbejder i en anden branche.

Den 25. november 2004 begyndte som en helt almindelig dag med morgenbøn i moskeen. Da han kom ud af moskeen, så han tanks og andre militære køretøjer, en helikopter og soldater. Soldaterne kom fra Danmark, hvilket han kunne se på flaget på deres tøj. Derudover var der irakiske militser. Militspersonerne gik langs beboelsesbygningerne over for moskeen og bankede på dørene. Hvis der ikke blev åbnet, kravlede de over muren ind til beboelserne. På luftfotoet af CYAN 1, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 338, ses Al-Barrak moskeen øverst til højre og beboelsesbygningerne til venstre i billedet. Militærkøretøjerne var placeret cirka midt på vejen i det store kryds mellem de to veje, lidt væk fra moskeen og beboelsen. Det var daggry og koldt i vejret. Uden for moskeen blev de kropsvisiteret af irakiske militspersoner og taget over til beboelsen på den anden side af vejen, hvor de danske styrker befandt sig. De blev ikke udsat for vold, men der var våben rettet imod dem. Militspersonerne råbte skældsord efter dem om deres familie og religion. Da de blev standset af militsen, var de danske køretøjer og soldater tæt på. Der var danske flag på bilerne. Der var en kvindelig soldat iført militærtøj, der optog med et kamera. Hun optog de tilbageholdte. Han ved ikke, om hun fotograferede eller optog video. Hun var vistnok dansker. Det var danskerne, der havde kommandoen over den irakiske milit. Han så ingen tolk og ved ikke, hvad danskerne sagde til militspersonerne. Han så heller ingen håndtegn fra danskerne til irakerne. Det var dog klart, at de irakiske militspersoner vidste, hvad de skulle gøre, og de ville aldrig komme uden beskyttelse, for de havde hverken biler eller våben og ville ikke turde gå ind i husene alene. Han så det ikke selv, men fik efterfølgende fortalt, at de irakiske militspersoner gik ind i husene sammen med nogle danske soldater. Det er hans opfattelse, at de danske soldater og de irakiske militser gik målrettet efter sunnimuslimer, og dem, han senere mødte i Shaiba, var da også alle sunnier. De irakiske militser ville

hævne sig på sunnierne, efter at den tidligere sunnimuslimske regering var blevet fjernet. De irakiske militser var kendt for at trænge ind i huse og dræbe folk og at bruge boremaskiner for at få folk til at tilstå noget, de ikke havde gjort. Dette var i november 2004 alment kendt i lokalsamfundet, men han ved ikke, om de danske styrker også vidste det. Han ved ikke, om de talte med lokalbefolkningen, når de patruljerede, for irakerne kom ikke så meget ud.

Han husker ikke, om nogen dansk soldat på noget tidspunkt havde fysisk kontakt med ham, mens han opholdt sig på gaden. Efter at han var blevet ført over gaden, blev der optaget fotos af dem. De irakiske militspersoner sagde igen ukvemsord til dem og bandt deres hænder med plastikstrips, hvorefter de blev sat op i nogle pickupper. Han husker ikke, hvor lang tid der gik, fra de blev anholdt, til de blev ført op i pickupperne, men der var ikke tale om timer. De ventede lidt væk fra hjørnet af bebyggelsen skråt over for moskeen imellem de danske soldater på den ene side og den irakiske milits på den anden. Militspersonerne stod lige ved hjørnet. Der var måske to meter mellem dem og danskerne, mens de irakiske militspersoner stod meget tæt på dem. Han frøs ikke, for han havde lidt tykt tøj på. Han rystede imidlertid af angst, for han var meget bange for, hvad der skulle ske, efter at han på denne måde og uden grund var blevet tilfangetaget i en militær aktion. Han så både sagsøger 2 og dennes bror, sagsøger 11, blive slået af irakiske militspersoner, da de iført nattøj blev ført væk fra husene. Det foregik i overvårelse af de danske soldater.

De blev i pickupperne kørt til Akka, hvor danskerne befandt sig. De irakiske militspersoner anbragte dem i et lille værelse. Her opholdt de sig i tre til fire timer indtil omkring kl. 10 om formiddagen. Han så gennem vinduet to personer sidde i det fri med bind for øjnene og hænderne bundet. De danske soldater kunne også se dem. Da de kom ud af værelset, blev de stillet i rækker. De irakiske militspersoner sagde ukvemsord til dem og truede dem med vold, mens de danske soldater var til stede. Der blev ikke råbt ad dem. Så vidt han husker i dag, blev de ikke stillet spørgsmål på Akka-basen.

Deres hænder blev bundet, og de fik bind for øjnene, inden de blev sat på en lastbil. Han ved ikke, om det var en dansk eller en irakisk lastbil. Han så ikke lastbilen forfra, og den var tildækket, så han kan ikke sige, om den lignede dem, der ses på billedet af lastbiler i støttebilagssamlingens bilag J. Det var irakerne, der satte dem på lastbilen, mens danskerne overvågede dem.

Videoforbindelsen til den danske repræsentation i Canberra blev utilsigtet afbrudt kl. 10.36.

Retsformanden konstaterede kl. 10.58, at der atter var etableret tilfredsstillende videoforbindelse til repræsentationen, hvorefter afhøringen blev genoptaget.

På Shaiba-basen blev de placeret i et telt, hvor der var en mandlig dansk soldat i militæruniform med dansk flag og en kvinde i t-shirt. Hun var vestlig af udseende. Der var endvidere en tolk og en mand med gummihandsker på, som kropsvisiterede ham nogle følsomme steder, herunder på kønsdelene og i endetarmen. Det foregik, mens den kvindelige soldat var til stede. Han følte, at det var ydmygende. De andre soldater reagerede ikke, for det var nok normalt for dem, men ikke for ham. Han blev spurgt om navn, alder, profession og trosretning. Han blev ikke beskyldt for terrorhandlinger eller anden kriminalitet. Det var den danske soldat, der stillede spørgsmål, og tolken, der sad ved bordet, oversatte. Han blev herefter sat udenfor, hvor han kunne se et stort antal tilbageholdte, herunder de to brødre, sagsøgerne 2 og 11, samt de andre fra moskeen, som også havde deltaget i morgenbønnen. Det drejede sig om hans bror Said, som ikke er blandt sagsøgerne, og sagsøgerne 4, 5, 8, 9 og 10. Adspurgt, om han så sagsøger 1, bekræftede han dette og forklarede, at han også så dennes bror, sagsøger 7. Han så også soldater, som bar t-shirts, og hvis nationalitet han ikke kunne bestemme. På et tidspunkt blev de af de danske soldater udleveret til de irakiske militspersoner. De bandt hans hænder, og hans trøje blev trukket over hans hoved, så han ikke kunne se noget. De blev sat på ladet af en bil. Han ved ikke, om de blev eskorteret af andre køretøjer. De blev transporteret til et ukendt sted, som han – efter at de var kommet ud af bilen – erfarede var Al-Shu'oon. Under hele transporten blev de slået med kolber og talt grimt til, ligesom de blev truet af to militspersoner, som var til stede i bilen. Militsen vidste, at de var sunnier, og derfor blev de hånet. Indtil dette tidspunkt havde de ikke fået hverken mad eller drikke.

Kl. 11.11 mødte sagsøger 13.

Konsulatmedarbejder Conny Ehlers ved ambassaden i Canberra oplyste kl. 11.17 over for retsformanden, at der aktuelt var nogle periodiske forstyrrelser i lydtransmissionen fra Danmark.

Ved ankomsten til Al-Shu'oon hørte han nogen tale på et ikke-arabisk sprog, som han ikke forstod. Han ville have genkendt sproget, hvis de havde talt engelsk. På Al-Shu'oon blev de placeret et sted, hvor de blev slået af forbipasserende, der tillige kastede affald på dem. De blev enkeltvis ført til afhøring i et separat lokale. Han havde fortsat bind for øjnene og hænderne bundet. Han blev først slået med træstok på overkroppen, mens de spurgte: "Vil du tilstå, eller skal jeg slå dig med denne her?". Han sagde, at han ikke havde noget at tilstå. Han blev også slået med træstokken på hovedet. Der blev sat en træplade under hans fødder, som blev løftet op. Herefter blev han slået på fødderne med en træstok. Han blev udsat for mange slag mod fødderne, mens han havde hovedet nedad. Han blev slået i cirka en time. Da han var tæt på at miste bevidstheden, holdt de op med at slå. De hånede ham og sagde, at han ville blive slået ihjel, hvis han ikke tilstod. Han tilstod på intet tidspunkt en forbrydelse. Han var på dette tidspunkt i gang med det sidste år af sine studier og havde intet at tilstå. De blev dog ved med at stille spørgsmål og beskyldte ham for at modtage penge og andre ydelser fra Saudi Arabien. De troede, at han var fra Al-Sadoon stammen. På et tidspunkt blev han med bind for øjnene tvunget til at skrive under på noget.

De tog ham herefter til en stor hal i fængslet, der lå i den samme bygning som afhøringslokalet. Der var mange mennesker i rummet, hvilket bevirkede, at det var svært at bevæge sig. Der var lys i rummet. Der var ingen dør ind til toiletterne. Han husker ikke, hvor mange toiletter der var. Der var afføring og andet affald overalt. Der var ingen udluftning og alligevel meget koldt. Han tilbragte syv dage i lokalet sammen med de andre fra moskeen. Nogle af dem var blevet hårdt tortureret og måtte bæres ind i lokalet efter forhør. En af dem, sagsøger 5, talte sort og mistede herefter bevidstheden. Han så, at han havde et blåt øje, og at han var blevet slået meget på fødderne. Han så også sagsøger 1, der på grund af slag ikke kunne gå.

Efter syv dage blev han bagbundet og fik bind for øjnene, hvorefter han blev kørt hen til et sted, som de påstod var en domstol. En person sagde, at han var dommer. Han husker ikke, hvad der nærmere skete. Det tog kort tid. Herefter blev de alle anbragt i fængslet Al-Maqal. Irakerne sagde, at de ville gøre dem fortræd, og han blev slået, ligesom en af vagterne slukkede sin cigaret i hans nakke. Han forblev i fængslet i 12-13 dage sammen med sagsøgerne 1, 7, 8 og 10.

Han er i dag psykisk belastet af den behandling, han fik. Hvis han ser en person i militæruniform med våben, bliver han bange. Han husker alt, hvad han blev udsat for, især tortu-

ren. Han vil meget gerne se sin søn, som han ikke har set, siden sønnen var seks måneder gammel.

Sagsøgeren begyndte herefter at græde, hvorfor retten blev hævet midlertidigt kl. 11.48. Kl. 11.53 blev afhøringen genoptaget.

_____ forklarede, at hvis han tager tilbage til Irak, er han bange for at blive slået ihjel. Adspurgt, om han i dag har en oplevelse af, at folk taler dårligt om ham bag hans ryg, oplyste han, at han ikke forstår spørgsmålet. Adspurgt, om han har en dårligere selvtillid i dag end tidligere, svarede han bekræftende. Adspurgt, om han bliver lettere irriteret og vred i dag end tidligere, svarede han, at selv når han hører almindelig snak, bliver han fornærmet og irriteret. Han har ikke mareridt eller vanskeligt ved at sove.

Udspurgt af advokat Peter Biering med udgangspunkt i Medical Report, ekstraktens bind VI, side 675-685, forklarede _____, at han i dag arbejder med air-condition. Han ved ikke, hvorfor han blev anholdt den 25. november 2004. På luftfotoet af CYAN 1 i tillægsekstraktens bind 1, side 337, kan man ikke se hans hus. I moskeen var der mange bedende den pågældende morgen, måske omkring 30 personer. Han kan ikke erindre, at en irakisk mand kom hen til moskeens dør for at visitere dem. Han husker heller ikke, om de soldater, der anholdt ham, havde de samme uniformer på som dem, der ses på billederne i støttebilagssamlingens bind 2, side 93 og 95. De havde skuldermærker, så man kunne se, hvor de var fra. Han så sagsøgerne 2 og 11 blive slået og sparket af irakiske militspersoner på det sted, der ligger lige ved siden af de haver, der ses for enden af den markerede bebyggelse over for moskeen på billedet i støttebilagssamlingens bind 1, side 73. De fornærmelser, som de var udsat for, blev udtalt på irakisk. Det er hans opfattelse, at det var danskerne, der gav ordrer, fordi danskerne stod og overværede, at irakerne udførte de forskellige handlinger. Han erindrer ikke at have hørt skud den pågældende morgen. Adspurgt, hvorfor der blev fundet våben i området, spurgte han, hvem der beskyttede civilbefolkningen, efter at koalitionsstyrkerne indtog Irak og opløste den irakiske hær.

Han blev kørt til Akka på en pickup, der lignede den, der fremgår af fotografiet i støttebilagssamlingens bind 2, side 145. Han ved ikke, om det var et irakisk køretøj, men der var ikke danske soldater på køretøjet. Han husker ikke, om de blev eskorteret af andre køretøjer. På Akka-basen var det også danske soldater, der gav ordrer til irakerne og havde ansvaret for operationen. Han vidste, at Akka-basen blev brugt af koalitionsstyrkerne, men

det var først efter sit ophold på basen, at han fandt ud af, at den var dansk. Han blev kørt til Shaiba i en tildækket lastbil med dobbelt bagaksel og ikke i en kampvogn. Lastbilen havde militære farver. De kunne ikke se ud af lastbilen. Der sad irakiske styrker sammen med dem på ladet, men han husker ikke farven på deres uniformer. Han erindrer heller ikke, om det – som det fremgår af Medical Report – var britiske soldater, der førte dem ned fra lastvognen i Shaiba. Mange af soldaterne i Shaiba havde kun t-shirts på, hvorfor han ikke kunne se, hvilket land de var fra. Den soldat, der kropsvisiterede ham, var dansker. Han ved ikke, hvorfor det ikke fremgår af Medical Report, at han var udsat for en intim kropsundersøgelse, men han havde måske glemt det dengang. Tolken var iraker.

Det var de irakiske militser, der bandt hans hænder med strips og trak hans trøje op over hovedet på ham inden køreturen til Al-Shu'oon. Han ved ikke, hvorfor det af Medical Report ikke fremgår, at han blev slået og hånet på turen. Han er sikker på, at det skete, og at han dengang nævnte det for lægerne. Han erindrer ikke nærmere, hvad der skete, da han blev stillet for en dommer, eller om han blev oplyst om, hvad han var mistænkt for. Tasferat og Al-Maqal er navne for det samme fængsel. Al-Sadoon familien blev beskyldt for at modtage penge fra Saudi-Arabien af de irakiske militser, fordi der ikke reelt var noget at beskyldte dem for. Han blev løsladt, efter at hans bror havde sørget for, at der blev betalt løsepenge. Han ved ikke, hvor mange penge der var tale om, eller hvem løsesummen blev betalt til. Hans bror har ikke anlagt sag, fordi han studerede i Indien, da sagen blev rejst. Han selv befandt sig dengang i Irak. Han vil ikke svare på, hvem han talte med om sagsanlæg. Han kender ikke Abu Jamal eller Masim Yunis.

Adspurgt, hvordan han fandt frem til advokat Christian Harlang, oplyste han, at han efter råd fra sine advokater ikke agter at svare på spørgsmålet, der er irrelevant for denne sag. Han ønsker heller ikke at svare på, om han har rejst krav mod den britiske regering. Foreholdt, at hans navn står på en liste over sagsøgere i en sag mod det britiske forsvarsministerium, jf. ekstraktens bind VII, side 1139 (Claimant No. 156), forklarede han, at han ikke har holdt nogen møder med advokatfirmaet og ikke har talt med dem.

Kl. 13.30 mødte som vidne ambassadør Torben Gettermann.

Som tolk for sagsøger 13 var mødt Allan El-Zayat.

Der fremlagdes Udenrigsministeriets brev af 6. december 2017 vedrørende ophævelse af tavshedspligten i forbindelse med Torben Gettermanns vidneforklaring. Retsformanden gennemgik indholdet af brevet og formanede vidnet behørigt på baggrund heraf.

Torben Gettermann forklarede blandt andet, at han blev udsendt til Irak den 23. maj 2003 og fungerede som ambassadør i Bagdad indtil den 30. juni 2005. Han var umiddelbart forud herfor ambassadør i Athen, men havde tidligere været vicekonsul i Saudi-Arabien fra 1982 til 1985. Da han ankom til Irak, var der fortsat krigslignende tilstande i landet. Hans første opgaver var at fungere som officiel dansk repræsentant i koalitionen administration og samtidig etablere en dansk ambassade i Bagdad. Ambassaden åbnede den 28. juni 2004 og lå i Den Grønne Zone. Inden da havde man i december 2003 åbnet en midlertidig dansk repræsentation.

Repræsentationskontoret beskæftigede sig ikke med spørgsmål om behandlingen af irakiske fanger, og frem til magtoverdragelsen den 28. juni 2004 havde han ikke nogen speciel viden herom. Han erindrer, at Red Barnet havde udarbejdet en rapport om behandlingen af børn i fængsler i Basra, og han holdt også et møde med en minister herom for at markere den danske interesse i, hvordan Irak behandlede børn i fængslerne. Rapporten omhandlede ikke tortur i fængsler. Man kunne godt sige, at hans indtryk var, at forholdene for indsatte i irakiske fængsler på daværende tidspunkt kunne være kritisable. Forud for magtoverdragelsen til Irak, hvorved det fulde ansvar for fængslerne blev overdraget til irakerne, var der med hjælp fra amerikanerne og briterne blevet udarbejdet en midlertidig grundlov, der skulle godkendes af regeringsrådet, og som blandt andet omhandlede respekt for menneskerettigheder. Han mener ikke, at man på ambassaden havde specifikke overvejelser om, hvordan personer, som var taget til fange af danske tropper på et tidligere tidspunkt, ville være stillet ved fortsat fængsling efter magtoverdragelsen.

Han havde i juli 2004 en samtale med den nytiltrådte irakiske indenrigsminister, Falah Al-Nakib, på baggrund af en henvendelse fra Forsvarsministeriet til Udenrigsministeriet om en afklaring af de irakiske myndigheders holdning til overholdelse af menneskerettighederne, jf. ekstraktens bind V, side 71-73. Da han ikke kendte indenrigsministeren på forhånd, var det svært at vurdere, om han var helt oprigtig, men han var meget klar i mælet i spørgsmålet om dødsstraf, som optog Udenrigsministeriet meget. Ministeren udtrykte regeringens holdning om overholdelse af menneskerettigheder, og han opfattede det således, at den gjaldt alle tilbageholdte personer. I samme periode havde han også en samtale med den

irakiske justitsminister, Malik Dohan Al-Hassan, som tilkendegav, at man ikke kunne undgå indførelse af dødsstraf i Irak, men det var tvivlsomt, om Irak ville gøre brug af dødsstraf i det omfang, som man frygtede i Danmark. Han foretog en indberetning vedrørende denne samtale den 24. juli 2004 til Udenrigsministeriet, jf. ekstraktens bind V, side 83. Justitsministeren, der havde en juridisk baggrund, havde en bedre forståelse af situationen og var langt mere nuanceret i sit syn på dødsstraf end indenrigsministeren. Der var ingen tvivl om, at justitsministeren havde intention om at overholde reglerne, som han var helt opmærksom på. Også justitsministeren udtrykte, at det var regeringens holdning, både at man ville overholde menneskerettighederne, og at man ville gøre, hvad man kunne, for at sikre en korrekt behandling af alle fanger. Han sporede en god vilje hos ministeren.

Retsformanden var nødsaget til flere gange at tilrettevise Inge Genefke, der ved siden af sagsøger 13 og tolken var til stede i retslokalet, og som gentagne gange beklagede sig over, at hun ikke kunne høre, hvad vidnet forklarede. Retsformanden mindede vidnet om at tale højt og foreslog endvidere, at Inge Genefke placerer sig en andet sted i retslokalet, således at hun ikke forstyrres af tolkningen og muligt derved bedre vil kunne høre, hvad der forklares. Inge Genefke skiftede placering i retslokalet, hvorefter afhøringen blev genoptaget.

Den liste med fanger, der fremgår af ekstraktens bind V, side 93, blev oversat og forelagt indenrigsministeren med anmodning om oplysning om, hvad der var sket med fangerne. Udenrigsministeriet bad samtidig Forsvarsministeriet gennem den danske bataljon forhøre sig hos de lokale myndigheder, for de havde bedre muligheder herfor end repræsentationen i Bagdad. Ambassaden blev aldrig bedt om at følge op på henvendelsen, og ambassaden fandt heller ikke selv anledning til at tage sagen op på ny. Ambassaden agerede i denne sag i henhold til de opdrag, de modtog fra Udenrigsministeriet. Hverken han eller ambassaden beskæftigede sig med forholdene i fængslerne herefter. Under sit ophold i Bagdad hæftede han sig ved ”Hommel-sagen”, fordi han kendte Annette Hommel. Det er den eneste sag, han kender til, hvor der har været spørgsmål fremme om danskernes behandling af irakiske fanger. Han har ingen erindring om specifikke indberetninger om fængselsforholdene i Irak fra november 2004 til udgangen af juni 2005, men han kan ikke udelukke, at han har hørt noget kritisk fra andre kilder, f.eks. andre diplomater. Han kender navnemæssigt ”ING”, men har ikke aldrig hørt om ”TSU”.

Han besøgte Basra-området første gang i maj 2003, da han kørte fra Kuwait til Bagdad. Efterfølgende var han på besøg ved flere lejligheder, herunder i efteråret 2003 i forbindelse

med dels starten på en politimission, dels et besøg af Udenrigsministeriets direktør. Han havde været i Basra fem eller seks gange, inden han i september eller oktober 2004 var dernede i forbindelse med, at Udenrigspolitisk Nævn og Søren Gade aflagde et besøg i Camp Eden på Shaiba Log Base. Besøget var tilrettelagt af forsvaret, og han selv var inviteret med som ambassadør og havde derfor ikke ansvar for logistikken i forbindelse besøget. De blev orienteret om den militære situation i området. Han erindrer ikke, om der blev talt om sekteriske konflikter, eller hvad der nærmere blev talt om under den militære briefing. Ledelsen fortalte om de aktiviteter, som det danske militær havde, herunder det civile-militære samarbejde, og man besigtigede et hospitalsprojekt, som de danske soldater arbejdede sammen med irakerne om. Den militære ledelse ville gerne vise, hvad de danske soldater udrettede i området, men om de forsøgte at få tingene til at se bedre ud, end de var, kan han ikke sige. Generelt var der dengang i Irak et modsætningsforhold mellem sunnier og shiaer, og der blev formentlig omtalt irakiske militser, som udgjorde en sikkerhedsrisiko for de danske styrker og for den danske indsats. Han erindrer dog ikke, at problemstillingen skulle have været relateret til shiamuslimer. Modsætningerne mellem de to grupper var kendte, men blev ikke særskilt fremhævet. Han kan ikke udelukke, at der kan have været kamphandlinger mellem de to grupper, men det er ikke noget, han erindrer. Han kan ikke huske, om behandlingen af fanger blev omtalt, men det tvivler han på.

Han hørte første gang om Operation Green Desert, da den blev omtalt i den danske presse i 2011 eller 2012. Mens han opholdt sig i Irak, havde han intet kendskab til operationen. Der var stort set ingen kommunikation mellem ambassaden og forsvaret. Dette skyldtes dels, at forsvaret ”kørte deres eget set-up”, dels at der ikke var adgang til sikker kommunikation, idet al kommunikation foregik via åbne kanaler som for eksempel Yahoo-mailadresser. Under alle omstændigheder var informationsudvekslingen mellem Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet yderst begrænset. Der var heller ikke mulighed for at kommunikere med bataljonen i Basra. Han bekendt blev der på ambassaden ikke talt om operationen og den kritik, der dengang blev udtrykt i artikler i Al Manarah, ligesom der heller ikke var nogen kommunikation med Udenrigsministeriet herom.

Fra bombningen af FN bygningen i 2003 og igennem 2004 eskalerede volden i Bagdad og i hele Irak. Der gjaldt også den sekteriske vold. Op til valget i januar 2005 skulle Irak finde sine egne ben, og de politiske partier markerede sig. Nogle partier havde sunni- eller shiamuslimsk tilhørsforhold, andre var kurdiske, kristne eller neutrale. Sunnipartierne trak sig, hvorefter shiapartierne vandt valget og kunne danne regering. Det udløste en ganske

voldsom aktivitet med tiltagende mængder af voldshandlinger og bombesprængninger fra begge sider. Suverænitetsoverdragelsen i juni 2004 havde påvirket sikkerhedssituationen på den måde, at koalitionsstyrkerne fik en mindre rolle og blev trukket ud flere steder for at overdrage magten til de irakiske styrker. Den almindelige iraker oplevede nok ikke nogen stor forskel, idet det både før og efter overdragelsen var de nære ting såsom strøm, mad og arbejde, der optog den enkelte iraker. I Bagdad levede kristne, sunnier og shiaer i hver deres bydele, men kunne også tidligere leve sammen. Da han i august eller september 2003 skulle finde et sted til ambassaden, blev han kørt af en shiamuslimsk chauffør, som fortalte at han ofte kom i sunnimoskeer. Det ændrede sig imidlertid i midten af 2004, hvor de kristne blev skubbet ud af deres kvarterer af både sunnier og shiaer, mens shiaerne skubbede sunnierne ud. Fra november 2003 havde han beskyttelse i form af livvagter fra blandt andet Jægerkorpsen.

Hans efterfølger, ambassadør Christian Oldenburg, kom forud for sin tiltræden på besøg i to dage for at få information om navnlig de praktiske forhold. Det er yderst sjældent, at der sker en egentlig overlevering i udenrigstjenesten. Information videregives som oftest i form af aktpakker og kopi af indberetninger. Operation Green Desert blev ikke nævnt i forbindelse med Christian Oldenburgs tiltræden, og de havde heller ingen aktpakker på ambassaden om operationen.

Han er bekendt med Christian Oldenburgs erklæring af 19. november 2012, jf. ekstraktens bind VI, side 939-941. I relation til det næstsidste afsnit på erklæringens side 1 var forholdet det, at koalitionen forud for magtoverdragelsen oprettede et regeringsråd, hvis medlemmer skulle dække et bredt spektrum af samfundet, således at alle grupperinger var afspejlet i regeringsrådet. Billedet var således mere nuanceret end beskrevet i dette afsnit i erklæringen. Det er dog rigtigt, at der var tale om en kaotisk situation, hvor det var alles kamp mod alle, og at der herskede en høj grad af lovløshed i landet. Det drejede sig om både almindelig kriminalitet og stammekonflikter, ligesom også Al-Qaeda begyndte at fylde meget. Sunni- og shiamilitser kæmpede først mod koalitionen, senere mod hinanden, og Al-Qaeda bekæmpede alle. Konfliktbilledet var meget broget. Man skal betragte Irak som et stammesamfund. Inden for den samme stamme kan man have både sunnimuslimer, shiamuslimer og kristne. Man kan derfor ikke slutte, at en overvægt af sunnier eller shiaer i en stamme indebærer, at alle inden for denne stamme er imod den anden trosretning. Man kan helt upræcist og generelt som en tendens sige, at i de områder, hvor shiaer var i overtal, ville der være et pres mod sunnier og vice versa.

Vedrørende erklæringens udsagn om forholdene i fængslerne i Irak var det mest markante eksempel herpå nok det amerikansk ledede Abu Graib-fængsel. Han hørte et par gange fra andre kanaler om tortur i fængsler og havde derfra en opfattelse af, at det var noget, der kunne forekomme. Det var vel ikke den almindelige opfattelse, at tortur rutinemæssigt blev udført i fængslerne, men der er nok ingen tvivl om, at forholdene i fængslerne ikke kan sammenlignes med danske fængsler. Han kender ikke Al-Shu'oon fængslet, og har aldrig selv besøgt et fængsel i Irak.

Sagen udsat til fortsat hovedforhandling den 9. februar 2018 kl. 9.30 i Retssal E, Bredgade 42.

Efter retsmødet konstaterede dommerne, at retsmødet var blevet gennemført med en tilfredsstillende videoforbindelse til Den Danske Ambassade i Australien, dog med en enkelt utilsigtet afbrydelse af forbindelsen og enkelte forstyrrelser i lydtransmissionen til Canberra.

Retten hævet kl. 15.00.

(Sign.)

Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 19-02-2018

Helle Spenner
sektionsleder